

GEOGRAFIJA

KJE JE NAŠA DRŽAVA V EVROPSKEM IN SVETOVNEM MERILU?

Površina naše države meri 20 273 km². Slovenija je ena izmed najmanjših držav na svetu. Samostojna je postala leta 1991, in se v EU vključila leta 2004.

DRŽAVNE MEJE NISO TUDI NARODNE MEJE

Najdaljšo državno mejo imamo s Hrvaško, najkrajšo pa z Madžarsko. Državne meje pa niso hkrati tudi narodne (etične) meje. Območja, kjer živita pomešana dva ali več narodov, označujemo kot narodno mešana območja. Slovensko zamejstvo-območje slovenske narodne manjšine v tuji državi, tamkajšnje pripadnike imenujemo zamejske Slovence.

SLOVENIJA JE SREDNJEVROPSKA DRŽAVA NA STIKU RAZLIČNIH EVROPSKIH GEOGRAFSKIH ENOT?

Slovenijo uvrščamo med srednjeevropske države zaradi njenih značilnosti. GEOS- pomeni simbolno točko- geometrično središče Slovenije*Posavsko hribovje*

RAZNOLIKOST IN PREHODNOST STA NAJVEČJI ZNAČILNOSTI NAŠE DRŽAVE
Slovenija leži na stičišču Alp, Dinarskega gorstva, Panonske kotline in Jadranskega morja. Je ena izmed najbolj raznolikih držav v Evropi, prav ta pa je najbolj tipična in prepoznavna značilnost naše države.

Druga naša značilnost je prehodnost. Saj je potreben prehod med vsemi temi naravnimi enotami.

V ČEM SE RAZLIKUJETA UPRAVNA IN GEOGRAFSKA DELITEV ?

Vsaka država razdeli svoje ozemlje na več upravnih enot. Večje države v tujini so tako razdeljene na zvezne dežele, okraj, občine in podobno- upravna delitev države. Slovenija je upravno razdeljena na skoraj 200 občin. Med Slovenci pa je še vedno zelo živa delitev na Gorenjsko, Dolenjsko, Štajersko, Notranjsko, Primorsko in Prekmurje.

Naravnogeografska delitev – temelji na reliefnih značilnostih (visokogorja, hribovja, gričevja, planote, kotline in nižine), nekoliko manj pa tudi na rastlinstvu in podnebj. Pri reliefu je pomembna smer slemenitve, na našem ozemlju se stikata dve glavni smeri – alpska in dinarska. Pri alpski potekajo slemena v smeri zahod- vzhod, pri dinarski pa severozahod-jugovzhod.

ALPSKE POKRAJINE

Alpske pokrajine ležijo v severovzhodnem delu Slovenije. Obsegajo alpska visokogorja in vmesne doline. Zaradi njihove sestave (apnenec) se je tukaj razvila posebna oblika kraškega površja- visokogorski kras. Ostra pobočja in strmi vrhovi so značilnosti alpskih pokrajin. Najvišji vrhovi segajo preko 2000 metrov nadmorske višine. Poseljenost je tukaj največja v dolinah, pa še to ne povsod. Živinoreja je tukaj najbolj pomembna. Visokogorje ima možnost za športno-rekreativne dejavnosti. Alpske pokrajine delimo na: Julijske Alpe, Kamniško- Savinjske Alpe in na Karavanke

PREDALPSKE POKRAJINE

Predalpske pokrajine se raztezajo v velikem loku prek osrednje Slovenije. Segajo od italijanske meje na zahodu do avstrijske meje na severu. Vrhovi niso tako ostri, ne dosegajo zgornje gozdne meje in redko segajo čez 1500 metrov. Zaradi takšnega tipa

površja to označujemo kot hribovje. Doline so tukaj zelo ozke, vendar se pogosto razširijo v večje oz. manjše kotline. Tukaj so dobre možnosti za kmetijstvo oz. kmetijsko izrabo. Zraven živinoreje je razvito še poljedelstvo. Predalpske pokrajine so bolj gosto poseljene kot alpske. V kotlinah in dolinah so tukaj nastala naša najpomembnejša industrijska središča, razvite pa os tudi druge gospodarske dejavnosti.

Predalpske lahko razdelimo na Ljubljansko kotlino in predalpska hribovja . predalpska hribovja so:

Zahodno, Vzhodno In Severovzhodno predalpsko hribovje

DINARSKE POKRAJINE

Dinarske pokrajine zavzemajo večji del južne Slovenije. V tem delu Slovenije je zaradi apnenca največ kraških pojavov. Te pokrajine so redko poseljene, saj je to najbolj gozdnati del naše države. Zaradi tega sta gospodarstvo in lesna industrija med najpomembnejšimi gospodarskimi dejavnostmi. Tukaj se menjajo različni tipi površja. Kot so:

- Planote - to so dvignjeni deli površja, ki od daleč videti precej uravnani. *Od blizu se pa vidi njihova razjedenost in drobna razčlenjenost.*
- Podolja- so nižji deli površja, pogrezneni med okoliške planote.
- Ravniki- so vsi uravnani in razjedeni deli kraškega površja. Ležijo na zelo različnih nadmorskih višinah. Zaradi tega ločimo nizke (Bela krajina) in visoke kraške ravnike(so planote, dvignjene nad okoliška podolja).

PRIMORSKE POKRAJINE

Ležijo v jugovzhodnem delu Slovenije. Te pokrajine so poseljene gosteje kot dinarske. Največja zgozditvev prebivalstva je na obali Jadranskega morja, ki izraža tudi vpliv v gospodarstvu. Kmetijstvo je usmerjeno v vinogradništvo in sadjarstvo. Luka Koper je naše največje pristanišče. Zaradi geološke zgradbe ločimo dva tipa pokrajin. Prvi tip pokrajin so flišne pokrajine, ki jih sestavlja neprepustna kamnina fliš. Drugi tip pa so kraške pokrajine, ki so iz apnenca-razviti so kraški pojavi.

PANONSKE POKRAJINE

Panonske pokrajine ležijo v severovzhodni in vzhodni Sloveniji- to je obrobje velike Panonske kotline. Te pokrajine delimo na :

- Panonske ravnine, ki so prekrivane z debelimi nanosi rečnega proda in peska
- Nekoliko višja panonska gričevja, ki so iz bolj sprjetih kamnin.

V tem delu so najboljše možnosti za kmetijstvo. Na ravninah sta razvita poljedelstvo in živinoreja, v gričevjih pa vinogradništvo in sadjarstvo. Poselitev je dokaj gosta. Največja gospodarska središča sta Maribor in Celje.

NA ZEMELJSKEM POVRŠJU DELUJEJO NOTRANJE IN ZUNANJE SILE
Relief je tudi na slovenskem ozemlju nastajal tako kot drugod in se spreminjal kot rezultat delovanja dveh skupin sil- notranjih in zunanjih. Notranje sile imajo svoj izvor v notranjosti. Povzročajo vulkansko delovanje, potrese ter gubanja in prelamljanja zemeljskega površja- tektonsko delovanje. Z gubanja in prelamljanji so nastala naša visokogorja in hribovja. Z ugrezanjem površja pa so nastale različne kotline in tudi zasnove večjih dolin.

Zunanje sile imajo izvor zunaj Zemlje. Sem uvrščamo predvsem delovanje Sonca, ki vpliva na podnebje in temperaturne razlike, delovanje vode in vetra in podobno. Povzročajo preperevanje kamnin in odnašanje površja.

Mehanično preperevanje - najizrazitejše v gorskem svetu, kjer kamnine niso pokrite s prstjo. Kamnine se pri višjih temperaturah raztezajo, pri nižjih pa krčijo in tako razpokajo. Voda, ki v drobnih razpokah zmrzne in pri tem poveča svojo prostornino, še dodatno pospešuje takšno preperevanje.

Kemično preperevanje - je najizrazitejše na apnencih. Voda jih ob pomoči ogljikovega dioksida raztaplja in odnaša. Tako nastajajo kraški pojavi.

Različne oblike razjedanja in odnašanja zemeljskega površja imenujemo erozija.

KAMNINE DELIMO GLEDE NA NASTANEK IN STAROST

Glede na nastanek ločimo tri vrste kamnin:

- magmatske ~ nastanejo z ohlajanjem magme iz notranjosti Zemlje. Če se magma ohladi še pod površjem, kamnine imenujemo globočnine. Če pa se na površju imenujemo predornine. V Sloveniji jih je malo. Najbolj znan je pohorski tonalit.
- Sedimentalne ali usedline ~ nastanejo z usedanjem. Usedajo se lahko v morju kot ostanki trdnih delov organizmov - apnenec. Iz njih so predvsem Alpe in dinarske planote. Apnenec je trdna kamnina, zato so reliefne oblike iz njega običajno ostre, gorska pobočja pa strma. Pri njemu voda prenika skozi razpoke v notranjost - vodo prepusten. Voda apnenec raztaplja in tako nastanejo kraški pojavi. Površje kjer prevladujejo apnenci ali sorodne kamnine - kraško površje oz. kras. Apnencu podoben dolmit. Nastanejo tudi z usedanjem gradiva, ki ga tekoce vode prinašajo iz gora in odlagajo v dolinah, kotlinah, na kraških poljih in v morju. Tako nastanejo - prod, pesek, glina. Iz teh ščasoma nastanejo konglomerat, peščenjak, glinavec in lapor.

Posebna vrsta usedlin - *fliš* - značilen je za primorske pokrajine, je neprepusten vendar hitro prepereva.

- Metamorfne ~ nastanejo iz magmatskih ali sedimentnih kamnin, ki so se pogrezile v Zemljino notranjost, kjer se močno povečata pritisk in temperatura. S tektonskimi dviganji pridejo na površje.

Glede na starost:

Ne izražamo v letih, ampak jih označujemo glede na geološko obdobje v katerem so nastale. Geološko zgodovino Zemlje delimo na več obdobji.

SLOVENIJA IMA VEČINOMA ZMerno TOPLO PODNEBJE

Za Slovenijo je značilno zmerno toplo podnebje. V Sloveniji del površja sestavljajo dna ravnin, kotlin in kraških polj. Na njih se pojavlja ob mirnem in jasnem vremenu zlasti v hladni polovici leta poseben pojav imenovan temperaturni obrat- hladnejši zrak , ki je težji, se uleže na dno kotline in od tam izpodrine toplejši zrak. Posledica je da so na dnu kotline temperature nižje kot na okoliških pobočjih. Na ta pojav opozarja plast megle.

KOLIČINA PADAVIN

Vlažne zračne mase prihajajo v Slovenijo večina iz zahodne in jugozahodne smeri. Alpsko dinarska gorska pregrada (od Julijskih Alp prek Trnovskega gozda do Snežnika) je najbolj namočeni del Slovenije. Proti vzhodu se količina padavin postopoma znižuje. Več padavin je le še v bolj goratih delih , najmanj pa na skrajnem SV v Prekmurju.

V SLOVENIJI LOČIMO TRI TIPE POVRŠJA

Ločimo :

- Primorsko podnebje ~ ki je omejeno na JZ Slovenijo, od obale do Visokih dinarskih kraških planot. Je najbolj toplo in milo podnebje v državi, saj vplivi Jadranskega morja blažijo zimski mraz in tudi poletno vročino. Torej mile zime in največ sončnih dni v državi. Ima malce več padavin kot sredozemsko podnebje .
- zmerno celinsko podnebje ~ značilno za večji del Slovenije. Povprečne temp. najhladnejšega meseca so nižje od 0 stopinj. Zime so lahko precej hladne, poletja pa vroča.
- gorsko podnebje~ je značilno le za alpska visokogorja in pripadajoče gorske doline. Je najbolj ostro. To so obenem območja z največ padavinami, ki v hladni polovici padajo v obliki snega.

VELIKA RAZNOLIKOST RASTLINSTVA IN EDEN NAJVEČJIH DELEŽEV GOZDA V NARAVI

Zelo raznoliko rastlinstvo, kar je odraz pestrosti našega ozemlja. Gozd pokriva 54% našega površja, velika gozdnatost je ena izmed znamenitosti naše države. Glavna drevesna vrsta je bukev. Med najbolj razširjene listavce uvrščamo tudi beli gaber in hraste. Med iglavci je razširjena smreka, precej pogost je tudi rdeči bor, na Primorskem črni bor.

V RAZGIBANEM RELIEFU SO SE IZBOLIKOVALI RASTLINSKI VIŠINSKI PASOVI

V Sloveniji so se izoblikovali značilni rastlinski višinski pasovi.

- dno kotlin, dolin in kraških globeli ~ naravno rastlinstvo je tukaj zaradi človeka najbolj skrčeno in spremenjeno, tu so nekoč bili listnati gozdovi. Območja izpostavljena temperaturnim obratom, tukaj ne uspevajo nekatere kulturne rastline.
- topli pas~ nekaj metrov nad dnom kotlin. Tukaj uspeva vinska trta. Ta pas sega do višine 500 m. Do tu segajo tudi naša gričevja.
- listnati gozd preide z višino v
- mešani gozd in potem
- iglasti gozd~ iglavci začnejo močneje zamenjevati listavce pri prib. 1000 m in nato segajo do - zgornje gozdne meje.
- nad njo je še pas ruševja in gorskega travniškega rastlinstva, sledi mu
- pas grušča in skalovja

PRI VODOVJU LOČUJEMO POVRŠINSKE IN PODZEMELJSKE VODE
V Sloveniji imamo najrazličnejše oblike površinske vode- reke, jezera, močvirja in podobno. Na našem ozemlju izvirajo številne tekoče vode. Poznamo tudi podzemeljske vode

NAŠE REKE TEČEJO V DVE MORJI

Najdaljša naša reka je Sava. Najbolj vodnata je Drava. Vodnatost naših rek je najmanjša v gorskem svetu v bližini izvirov in se potem povečuje , saj reke dobivajo številne pritoke. Pretok se pri vsaki reki čez leto spreminja. To je posledica različne količine padavin po posameznih mesecih. Prek slovenskega ozemlja poteka razvodje med Črnim in Jadranskim morjem. V Črno morje se stekajo reke z več štirih petin, v Jadransko pa le s slabe petine.

Reke s snežnim režimom- imajo največji pretok v času topljenja snega in ledu (Drava , Mura) .

Reke s dežnim režimom -imajo največji pretok v času deževja(primorske reke).

JEZERA SO RAZLIČNA PO NASTANKU

Naravna jezera- Blejsko, Bohinjsko in Cerknjsko. Blejsko in Bohinjsko sodita med ledeniška jezera, Cerknjsko pa je tipično kraško presihajoče jezero.

V Juljskih Alpah je več manjših visokogorskih jezer, ki pa so ledeniško-kraškega nastanka(Triglavsko jezera).

Poznamo pa tudi umetna jezera. Na nekaterih rekah zaradi hidroelektrarn nastala akumulacijska jezera. Največja na Dravi. Poznamo pa tudi ugrezninska jezera .